

INFORMATOR o egzaminie eksternistycznym z języka polskiego z zakresu 4-letniego liceum ogólnokształcącego

od sesji jesiennej 2023 r.

Centralna Komisja Egzaminacyjna
Warszawa 2021

Zespół redakcyjny:

Zofia Lisiecka (CKE)
Bożena Mrugalska (OKE Wrocław)
Małgorzata Pastusiak (OKE Poznań)
dr Wioletta Kozak (CKE)
dr Marcin Smolik (CKE)

Recenzenci:

dr Kinga Białek (SE PAFW i UW)
dr hab. Grzegorz Ptaszek, prof. AGH
dr Tomasz Karpowicz (UW) – recenzja językowa

Informator został opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
oke@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 99
oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20
sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie
pl. Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

Spis treści

1.	Opis egzaminu eksternistycznego z języka polskiego	5
	Wstęp	5
	Zadania na egzaminie	5
	Lektury obowiązkowe	6
	Opis arkusza egzaminacyjnego	7
	Zasady oceniania	8
2.	Przykładowy arkusz egzaminacyjny z zasadami oceniania rozwiązań zadań	13

- 4 *Informator o egzaminie eksternistycznym z języka polskiego z zakresu 4-letniego liceum ogólnokształcącego od sesji jesiennej w 2023 r.*

1.

Opis egzaminu eksternistycznego z języka polskiego z zakresu 4–letniego liceum ogólnokształcącego

WSTĘP

Język polski jest jednym z przedmiotów obowiązujących na egzaminie eksternistycznym z zakresu liceum ogólnokształcącego.

Egzamin eksternistyczny z języka polskiego z zakresu liceum ogólnokształcącego sprawdza, w jakim stopniu zdający spełnia wymagania określone w [podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej](#)¹.

Informator prezentuje przykładowy arkusz egzaminacyjny wraz z zasadami oceniania rozwiązań zadań. Do każdego zadania dodano wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych z podstawy programowej kształcenia ogólnego, którym odpowiada dane zadanie. *Informator* stanowi przy tym jedynie ogólną, kierunkową pomoc w planowaniu procesu samokształcenia. Zadania w przykładowym arkuszu nie ilustrują bowiem wszystkich wymagań z zakresu języka polskiego określonych w podstawie programowej, nie wyczerpują również wszystkich typów zadań, które mogą wystąpić w arkuszu egzaminacyjnym. Tylko realizacja wszystkich wymagań z podstawy programowej, zarówno ogólnych, jak i szczegółowych, może zapewnić właściwe przygotowanie zdającego do egzaminu eksternistycznego z języka polskiego.

Na egzaminie eksternistycznym obowiązują **wymagania w zakresie podstawowym**.

ZADANIA NA EGZAMINIE

W arkuszu egzaminacyjnym znajdują się zarówno zadania zamknięte, jak i otwarte.

Zadania zamknięte to takie, w których zdający wybiera odpowiedź spośród podanych. Mogą to być:

- zadania wyboru wielokrotnego
- zadania typu prawda – fałsz
- zadania na dobieranie.

Zadania otwarte to takie, w których zdający samodzielnie formułuje krótką lub dłuższą odpowiedź. Wśród zadań otwartych w arkuszu egzaminacyjnym z języka polskiego znajdują się:

- zadania z luką, wymagające uzupełnienia zdania bądź krótkiego tekstu jednym lub kilkoma wyrazami
- zadania krótkiej odpowiedzi, wymagające stworzenia krótkiego tekstu (od jednego do kilku zdań), w tym zadania sprawdzające umiejętność tworzenia różnych form użytkowych
- zadanie rozszerzonej odpowiedzi, wymagające napisania wypracowania.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2018 r. poz. 467, z późn. zm.).

W zadaniach egzaminacyjnych szczególnie nacisk zostanie położony na sprawdzanie umiejętności związanych z argumentowaniem, wnioskowaniem, formułowaniem opinii. Udzielenie poprawnej odpowiedzi będzie wymagało również wykazania się opanowaniem kompetencji literackich (np. rozumienia sensu utworów), kulturowych (np. interpretacji plakatu), językowych (np. świadomego korzystania z różnych środków językowych).

Wszystkie zadania egzaminacyjne będą sprawdzały poziom opanowania umiejętności opisanych w następujących wymaganiach ogólnych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej:

- I. Kształcenie literackie i kulturowe
- II. Kształcenie językowe
- III. Tworzenie wypowiedzi
- IV. Samokształcenie.

LEKTURY OBOWIĄZKOWE

W arkuszu egzaminacyjnym znajdują się zadania sprawdzające znajomość treści i problematyki następujących lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej:

- *Biblia*, w tym fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Pieśni nad Pieśniami*, *Księgi Psalmów*, *Apokalipsy wg św. Jana*
- Jan Parandowski, *Mitologia*, część I: *Grecja*
- Homer, *Iliada* (fragmenty); *Odyseja* (fragmenty)
- Sofokles, *Antygona*
- *Legenda o św. Aleksym* (fragmenty)
- *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* (fragmenty)
- *Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu* (fragmenty)
- *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty)
- Gall Anonim, *Kronika polska* (fragmenty)
- Dante Alighieri, *Boska komedia* (fragmenty)
- Jan Kochanowski, tren IX, X, XI, XIX; *Odprawa posłów greckich*
- Piotr Skarga, *Kazania sejmowe* (fragmenty)
- Jan Chryzostom Pasek, *Pamiętniki* (fragmenty)
- William Szekspir, *Makbet*, *Romeo i Julia*
- Moliere, *Skąpiec*
- Ignacy Krasicki, wybrane satyry
- Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*; wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; *Konrad Wallenrod*; *Dziady* cz. III
- Juliusz Słowacki, *Kordian*
- Zygmunt Krasiński, *Nie-Boska komedia*
- Bolesław Prus, *Lalka*, *Z legend dawnego Egiptu*
- Eliza Orzeszkowa, *Gloria victis*
- Henryk Sienkiewicz, *Potop*
- Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*
- Stanisław Wyspiański, *Wesele*
- Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*)
- Stefan Żeromski, *Rozdziobią nas kruki, wrony...*; *Przedwiośnie*
- Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty)
- Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*; *Ludzie, którzy szli*

- Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*
- Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*
- Albert Camus, *Dżuma*
- George Orwell, *Rok 1984*
- Józef Mackiewicz, *Droga donikąd* (fragmenty)
- Sławomir Mrożek, *Tango*
- Marek Nowakowski, *Raport o stanie wojennym* (wybrane opowiadanie); *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo preii*)
- Jacek Dukaj, *Katedra* (z tomu *W kraju niewiernych*)
- Antoni Libera, *Madame*
- Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*)
- Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*)
- Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty)

Ponadto obowiązywać będą następujące lektury z zakresu szkoły podstawowej [wymaganie I.1.12]:

- Jan Kochanowski, treny i pieśni
- Ignacy Krasicki, bajki
- Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. II i *Pan Tadeusz*
- Aleksander Fredro, *Zemsta*
- Juliusz Słowacki, *Balladyna*

Lista lektur obowiązkowych sprawdzanych na egzaminie zostanie zamieszczona w arkuszu egzaminacyjnym.

W arkuszu egzaminacyjnym mogą pojawić się także zadania oparte na tekstach poetyckich i prozatorskich – zarówno autorów wskazanych w podstawie programowej, jak i innych. Te zadania nie będą sprawdzały znajomości treści utworów, tylko – umiejętność odczytywania tego typu tekstów. Oprócz tekstów pisanych w arkuszu mogą się znaleźć inne teksty kultury, np. dzieła plastyczne, komiksy, fotografie itp.

OPIS ARKUSZA EGZAMINACYJNEGO

Egzamin eksternistyczny z języka polskiego z zakresu szkoły ponadpodstawowej trwa **150 minut**².

Podczas egzaminu zdający otrzyma arkusz egzaminacyjny, który będzie się składał z dwóch części.

Pierwsza część – **analityczno-interpretacyjna** – będzie zawierała zadania zorganizowane wokół kilku tekstów zamieszczonych w arkuszu:

- a) utworu lub utworów literackich (poezji, epiki albo dramatu)
- b) tekstu nieliterackiego (naukowego, popularnonaukowego albo publicystycznego).

Większość zadań w tej części arkusza będzie odnosić się bezpośrednio do powyższych tekstów.

² Czas trwania egzaminu może zostać wydłużony w przypadku zdających ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnymi. Szczegóły są określane w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu eksternistycznego dla danej sesji egzaminacyjnej.*

Wśród zadań w tej części arkusza mogą się pojawić również:

- zadania zawierające fragmenty innych tekstów literackich i nieliterackich, teksty ikoniczne (np. plakat, reprodukcja obrazu), przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp. ORAZ/LUB
- zadania samodzielne, nieodnoszące się do zamieszczonych tekstów wymienionych w pkt a) lub b).

W tej części arkusza mogą się też pojawić zadania związane z tworzeniem własnego tekstu użytkowego (np. CV, podania, wniosku, protokołu, opinii, zażalenia).

W drugiej części arkusza znajdzie się temat **wypracowania**. Zdający będzie miał za zadanie napisanie tekstu argumentacyjnego nie krótszego niż 250 wyrazów. Napisanie wypracowania będzie wymagało odwołania się do lektury obowiązkowej, do utworu bądź utworów literackich samodzielnie wybranych przez zdającego, a także do wybranych kontekstów (co najmniej dwóch spośród: historycznoliterackiego, literackiego, biograficznego, kulturowego, religijnego, mitologicznego, biblijnego, historycznego, filozoficznego, egzystencjalnego, politycznego, społecznego).

Liczbę zadań w arkuszu egzaminacyjnym oraz liczbę punktów możliwych do uzyskania za poszczególne rodzaje zadań w obu częściach arkusza przedstawiono w poniższej tabeli.

Rodzaj zadań	Liczba zadań	Łączna liczba punktów	Udział w wyniku sumarycznym
zamknięte	8–16	ok. 14–16	ok. 35–40%
otwarte	8–12 (w tym wypracowanie)	ok. 24–26 (w tym wypracowanie – 15 pkt)	ok. 60–65%
RAZEM	22–28	40	100%

ZASADY OCENIANIA

Zadania zamknięte i zadania otwarte z luką

Zadania zamknięte i zadania otwarte z luką są oceniane – w zależności od maksymalnej liczby punktów, jaką można uzyskać za rozwiązanie danego zadania – zgodnie z poniższymi zasadami:

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

ALBO

2 pkt – odpowiedź całkowicie poprawna.

1 pkt – odpowiedź częściowo poprawna lub odpowiedź niepełna.

0 pkt – odpowiedź całkowicie niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Zadania otwarte krótkiej odpowiedzi

Za rozwiązanie zadania otwartego krótkiej odpowiedzi będzie można otrzymać od 0 do 4 punktów. W tych zadaniach nie będzie oceniana poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna, chyba że w poleceniu zostanie określone inaczej. Zasady oceniania będą opracowywane dla każdego zadania odrębnie. Za każde poprawne rozwiązanie inne niż opisane w zasadach oceniania można przyznać maksymalną liczbę punktów, o ile rozwiązanie jest merytorycznie poprawne, zgodne z poleceniem i warunkami zadania.

Za rozwiązanie zadania otwartego krótkiej odpowiedzi polegającego na dokonaniu **streszczenia tekstu** będzie można otrzymać 3 punkty, zgodnie z poniższymi zasadami:

- 3 pkt – ze streszczenia wynika, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście; adekwatny poziom uogólnienia; streszczenie logicznie spójne; właściwa liczba słów.
- 2 pkt – ze streszczenia wynika, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście; ALE wystąpiły zaburzenia dotyczące poziomu uogólnienia LUB logicznej spójności streszczenia.
- 1 pkt – ze streszczenia wynika, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście; ALE wystąpiły zaburzenia dotyczące poziomu uogólnienia ORAZ logicznej spójności streszczenia.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi

Za napisanie wypracowania będzie można otrzymać maksymalnie **15 punktów**. Każda praca będzie oceniana według tych samych kryteriów. Oceniając pracę, egzaminatorzy będą przydzielali punkty w każdym z poniższych kryteriów.

I. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

- nie występuje w nim błąd kardynalny;
- wypowiedź w co najmniej jednym fragmencie dotyczy problemu wskazanego w poleceniu;
- napisane wypracowanie jest w jakiegokolwiek części wypowiedzią argumentacyjną;
- w wypracowaniu zdający odwołał się do lektury obowiązkowej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym.

<ul style="list-style-type: none">• W wypracowaniu nie występuje błąd kardynalny. ORAZ• W wypracowaniu jest odwołanie do lektury obowiązkowej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym. ORAZ• Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu. ORAZ• Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną.	1 pkt
<ul style="list-style-type: none">• Wypracowanie nie spełnia któregośkolwiek z warunków określonych w kategorii „1 pkt”. ALBO• Wypowiedź jest napisana w formie planu albo w punktach.	0 pkt

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

II. Kompetencje literackie i kulturowe (0–5 pkt)

Oceniając wypracowanie w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał, czy:

- zdający wykorzystał znajomość lektury obowiązkowej (wskazanej w poleceniu bezpośrednio lub ogólnie), a także innych utworów (jeżeli polecenie tego wymagało) w sposób funkcjonalny, tzn. np. czy przywołał w pracy takie wydarzenia albo omówił takie wątki, które istotnie wspierają jego tok rozumowania albo dobrze ilustrują to, o czym pisze;
- przedstawił bogatą argumentację;
- nie popełnił błędów rzeczowych, w tym błędów kardynalnych, zarówno w odniesieniu do przywołanych tekstów literackich oraz kontekstów, jak i wykorzystanej terminologii historycznoliterackiej oraz/lub teoretycznoliterackiej.

5 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Pogłębiona argumentacja. • Argumenty odwołujące się np. do faktów, logiki, emocji, zilustrowane odpowiednimi przykładami ORAZ/LUB wykorzystanie przykładów w funkcji argumentacyjnej. • Argumenty/przykłady uporządkowane, np. zhierarchizowane.
4 pkt	Praca spełnia wszystkie wymagania na 3 pkt i niektóre na 5 pkt.
3 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnowa argumentacja; w wypowiedzi brak wnikliwości. • Niektóre argumenty zilustrowane odpowiednimi przykładami ORAZ/LUB wykorzystanie przykładów w funkcji argumentacyjnej. • Argumenty/przykłady częściowo uporządkowane.
2 pkt	Praca spełnia wszystkie wymagania na 1 pkt i niektóre na 3 pkt.
1 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Podjęta próba argumentowania. • Ograniczenie do wyliczenia powierzchownie omówionych przykładów, powiązanych z problemem określonym w temacie.
0 pkt	Praca nie spełnia co najmniej jednego wymagania określonego na 1 pkt.

III. Kompozycja (0–1 pkt)

Oceniając wypowiedź zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- kompozycja wypracowania jest funkcjonalna wobec tematu oraz czy jest konsekwentna;
- wypracowanie jest spójne wewnątrzakapitowo i międzyakapitowo;
- wypowiedź jest podzielona na odpowiednio wyodrębnione graficznie akapity, z których każdy stanowi logicznie zorganizowaną, zwartą całość.

<ul style="list-style-type: none"> • Kompozycja wypracowania jest funkcjonalna wobec tematu i konsekwentna. ORAZ • Wypracowanie jest spójne w obrębie akapitu i między akapitami. ORAZ Dopuszczalne są 2 usterki w zakresie: spójności ALBO logiki wypowiedzi, ALBO podziału wypowiedzi na funkcjonalne akapity. 	1 pkt
Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt”.	0 pkt

IV. Styl (0–1 pkt)

Oceniając wypowiedź zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- styl wypowiedzi jest stosowny, tzn. czy zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style w wypowiedzi – to czy jest to uzasadnione (czy czemuś to służy, jest funkcjonalne);
- zdający nie napisał wypowiedzi, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

1 pkt	Styl w całości lub w przeważającej części stosowny, tj. adekwatny do odmiany pisanej języka oraz do sytuacji komunikacyjnej (jednorodny albo funkcjonalnie niejednorodny).
0 pkt	Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt”.

V. Język (0–4 pkt)

Oceniając wypowiedź w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- zdający poprawnie użył w wypowiedzi różnych rodzajów zdań i bogatej leksyki (np. frazeologizmów, wyrazów rzadziej używanych w języku polskim), czy też ograniczył się do najprostszych środków językowych;
- środki językowe, których użył zdający, pozwalają mu zrealizować temat w sposób swobodny i precyzyjny, czy też pobieżny, sprawiający trudność w zrozumieniu tekstu.

Oceniając język wypowiedzi, egzaminator najpierw oceni zakres użytych środków językowych, a następnie – ich poprawność. Sprawdzi m.in., w jakim stopniu zachowano poprawność składniową, frazeologiczną, fleksyjną i leksykalną wypowiedzi. W ocenie uwzględni liczbę wszystkich błędów językowych, które zdający popełnił w wypracowaniu.

Poprawność środków Zakres środków	nie więcej niż 2 błędy językowe	3–5 błędów językowych	6–8 błędów językowych	9–11 błędów językowych	12 lub więcej błędów językowych
szeroki zakres środków językowych, tzn. • zróżnicowana składnia • zróżnicowana leksyka, w tym np. bogata frazeologia, precyzyjne słownictwo, umożliwiające pełną i swobodną realizację tematu	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
zadowalający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne / odpowiednie do realizacji tematu	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt
wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste / ograniczone, utrudniające realizację tematu	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt	0 pkt

VI. Ortografia (0–2 pkt)

Oceniając wypowiedź zdającego w tym kryterium, egzaminator sprawdzi, w jakim stopniu zachowano poprawność ortograficzną wypowiedzi.

2 pkt	Nie więcej niż 1 błąd ortograficzny.
1 pkt	2–3 błędy ortograficzne.
0 pkt	4 lub więcej błędów ortograficznych.

VII. Interpunkcja (0–1 pkt)

Oceniając wypowiedź zdającego w tym kryterium, egzaminator uwzględni liczbę i rodzaj błędów interpunkcyjnych popełnionych w wypowiedzi.

1 pkt	Nie więcej niż 5 błędów interpunkcyjnych.
0 pkt	6 lub więcej błędów interpunkcyjnych.

Uwagi dodatkowe

- Jeżeli wypowiedź w całości jest nie na temat, egzaminator oceni ją na 0 punktów.
- Jeżeli w wypowiedzi zdający w ogóle nie odwołał się do treści lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu, za całą wypowiedź egzaminator nie przyzna punktów.
- Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna, egzaminator oceni ją na 0 punktów.
- Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 punktów w każdym kryterium.
- Jeżeli wypowiedź zawiera liczbę słów mniejszą niż wskazana w arkuszu egzaminacyjnym, wypracowanie zostanie ocenione wyłącznie w kryteriach: *spełnienie formalnych warunków polecenia*, *kompetencje literackie i kulturowe* oraz *kompozycja*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
- Jeżeli praca będzie napisana drukowanymi literami, egzaminator przyzna 0 punktów w kryterium *ortografia*.
- Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas w przypadku takiego zdającego egzamin z języka polskiego zostanie unieważniony.
- Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.

2.

**Przykładowy arkusz egzaminacyjny
z zasadami oceniania rozwiązań zadań**

W *Informatorze* zamieszczono *Przykładowy arkusz egzaminacyjny* oraz *Zasady oceniania rozwiązań zadań*. Przy każdym zadaniu w arkuszu – po numerze zadania – podano liczbę punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie. W *Zasadach oceniania rozwiązań zadań* dla każdego zadania podano:

- wymagania ogólne i szczegółowe z podstawy programowej, które są sprawdzane w tym zadaniu
- zasady oceniania rozwiązania tego zadania
- poprawne rozwiązanie każdego zadania zamkniętego oraz przykładowe rozwiązanie każdego zadania otwartego.

- 14** *Informator o egzaminie eksternistycznym z języka polskiego z zakresu 4-letniego liceum ogólnokształcącego od sesji jesiennej w 2023 r.*

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

<p>PESEL (wypełnia zdający)</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>																					<p>LJPP–100–23XX</p>

EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

DATA: **[dzień miesiąc rok]**

CZAS PRACY: **150 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **40**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 18 stron (zadania 1–18). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Zapoznaj się uważnie ze źródłami, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj tylko na podstawie źródeł i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Na tej stronie i na karcie punktowania wpisz swój numer PESEL. Na karcie punktowania zamaluj pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz właściwe. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
8. Pamiętaj, że w razie stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązania zadań egzaminacyjnych lub zakłócenia prawidłowego przebiegu egzaminu w sposób, który utrudnia pracę pozostałym osobom zdającym, przewodniczący zespołu nadzorującego egzamin przerywa i unieważnia egzamin.

- 16** *Informator o egzaminie eksternistycznym z języka polskiego z zakresu 4-letniego liceum ogólnokształcącego od sesji jesiennej w 2023 r.*

LEKTURA OBOWIĄZKOWA NA EGZAMINIE

- *Biblia*, w tym fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Pieśni nad Pieśniami*, *Księgi Psalmów*, *Apokalipsy wg św. Jana*
- Jan Parandowski, *Mitologia*, część I: *Grecja*
- Homer, *Iliada* (fragmenty); *Odyseja* (fragmenty)
- Sofokles, *Antygona*
- *Legenda o św. Aleksym* (fragmenty)
- *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* (fragmenty)
- *Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu* (fragmenty)
- *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty)
- Gall Anonim, *Kronika polska* (fragmenty)
- Dante Alighieri, *Boska komedia* (fragmenty)
- Jan Kochanowski, tren IX, X, XI, XIX; *Odprawa posłów greckich*
- Piotr Skarga, *Kazania sejmowe* (fragmenty)
- Jan Chryzostom Pasek, *Pamiętniki* (fragmenty)
- William Szekspir, *Makbet*, *Romeo i Julia*
- Moliere, *Skąpiec*
- Ignacy Krasicki, wybrane satyry
- Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*; wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; *Konrad Wallenrod*; *Dziady* cz. III
- Juliusz Słowacki, *Kordian*
- Zygmunt Krasiński, *Nie-Boska komedia*
- Bolesław Prus, *Lalka*, *Z legend dawnego Egiptu*
- Eliza Orzeszkowa, *Gloria victis*
- Henryk Sienkiewicz, *Potop*
- Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*
- Stanisław Wyspiański, *Wesele*
- Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*)
- Stefan Żeromski, *Rozdziobią nas kruki, wrony...*; *Przedwiośnie*
- Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty)
- Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*; *Ludzie, którzy szli*
- Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*
- Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*
- Albert Camus, *Dżuma*
- George Orwell, *Rok 1984*
- Józef Mackiewicz, *Droga donikąd* (fragmenty)
- Sławomir Mrożek, *Tango*
- Marek Nowakowski, *Raport o stanie wojennym* (wybrane opowiadanie); *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo prerii*)
- Jacek Dukaj, *Katedra* (z tomu *W kraju niewiernych*)
- Antoni Libera, *Madame*
- Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*)
- Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*)
- Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty)

Ponadto z zakresu szkoły podstawowej: treny i pieśni Jana Kochanowskiego, bajki Ignacego Krasickiego, *Dziady* cz. II i *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza, *Zemsta* Aleksandra Fredry, *Balladyna* Juliusza Słowackiego.

Tekst 1.

Henryk Sieniewicz

Potop

Książę już był także ubrany, gdy wszedł Kmicic [...]. Zostali sam na sam. [...]

– Niech ten zginie marnie, kto od osoby waszej książęcej mości w niebezpieczeństwie odstąpi!

Książę spojrzął bystro w twarz Kmicica.

– A ty... nie odstąpisz?...

Młody rycerz zapłonął.

– Wasza książęca mość!...

– Co chcesz mówić?

– Wyspowiadałem się waszej książęcej mości ze wszystkich grzechów moich, i taka ich kupa, że jeno ojcowskiemu sercu waszej książęcej mości zawdzięczam przebaczenie... Ale w tych wszystkich grzechach jednego nie masz: niewdzięczności.

– Ani wiarołomstwa¹... Wyspowiadałeś się przede mną jak przed ojcem, a jam ci nie tylko jak ojciec przebaczył, alem cię pokochał jak syna... którego Bóg mi nie dał i dlatego ciężko mi nieraz na świecie. Bądźże mi przyjacielem!

To rzekłszy, książę wyciągnął rękę, a młody rycerz uchwycił ją i bez wahania do ust przycisnął. Milczeli obaj przez długą chwilę; nagle książę utkwiał oczy w oczach Kmicica i rzekł:

– Billewiczówna tu jest!

Kmicic pobladł i począł jąkać coś niezrozumiale.

– Umyślniem po nią posłał, żeby się ta niezgoda między wami skończyła. Zobacysz ją zaraz, bo jej żaloba po dziadzie już wyszła. Dziś także, choć Bóg widzi, że głowa pękła mi od roboty, mówiłem z panem miecznikiem rosieńskim.

Kmicic porwał się za głowę.

– Czym ja się waszej książęcej mości odpłacę? Czym ja odpłacę?...

– Powiedziałem wyraźnie panu miecznikowi, że taka moja wola, abyście się najprędzej pobrali, i nie będzie ci przeciwny. Przykazałem mu też, aby dziewczkę z wolna do tego przygotował. Mamy czas. Od ciebie wszystko zależy, a ja szczęśliwy będę, jeśli cię nagroda z rąk moich dojdzie i daj Boże doczekać, wiele innych, boś ty powinien pójść wysoko. Grzeszyłeś, boś młody, aleś już sławę na polu zdobył niepoślednią... i wszyscy młodzi gotowi wszędy iść za tobą. Dla Boga, powinienes pójść wysoko! Nie dla takiego to rodu, jak twój, urzędy powiatowe... Zali wiesz, żeś ty Kiszków krewny, a z Kiszczanki ja się rodzę... Trzeba ci jeno statku², na co ożenek najlepsza rzecz. Bierżże oną dziewczynę, kiedy ci do serca przypadła, i pamiętaj, kto ci ją daje.

– Wasza książęca mość, ja chyba oszaleję!... Życie, krew moja do waszej książęcej mości należą!... Co mam czynić, aby się wywdzięczyc? co? Mów wasza książęca mość! rozkazuj!

– Dobrem za dobro mi odpłać... Miej wiarę we mnie, miej ufność, że co uczynię, to dla dobra publicznego uczynię. Nie odstępuj mnie, gdy będziesz widział zdradę i odstępstwo innych, gdy się złość wzmoże, gdy mnie samego...

Tu książę urwał nagle.

– Przysięgam! – rzekł z zapalem Kmicic – i parol³ kawalerski daję do ostatniego tchnienia stać przy osobie waszej książęcej mości, mego wodza, ojca i dobrodzieja!

To rzekłszy Kmicic spojrzął oczyma pełnymi ognia na księcia i aż strwożył się zmianą, która nagle zaszła w jego twarzy. Twarz ta była czerwona, żyły na niej nabrały, krople potu gęsto osiadły na wyniosłym czole, a oczy rzucały blask niezwykły.

- Co waszej książęcej mości jest? – pytał niespokojnie rycerz.
– Nic, nic!...

Radziwiłł wstał, ruszył spieszonym krokiem do klęcznika i zerwawszy z niego krucyfiks, począł mówić gwałtownym, przytłumionym głosem:

- Na ten krzyż przysięgnij, że mnie nie opuścisz do śmierci!...

Mimo całej gotowości i zapału Kmicic spoglądał przez chwilę na niego ze zdumieniem.

- Na tę mękę Chrystusa... przysięgnij!... – nalegał hetman.
– Na tę mękę Chrystusa... przysięgam! – rzekł Kmicic, kładąc palce na krucyfiksie.
– Amen! – dodał uroczystym głosem książę.

Echo wysokiej komnaty powtórzyło gdzieś pod sklepieniem: „Amen”, i nastąpiła długa cisza. Słychać było tylko oddech potężnej radziwiłłowskiej piersi. Kmicic nie odrywał od hetmana zdumionych oczu.

- Teraz jużes mój... – rzekł wreszcie książę.

¹ Wiarołomstwo – złamanie danego słowa, przyrzeczenia, przysięgi.

² Statek – powaga, stateczność, usatkwowanie.

³ Parol – (daw. z franc.) słowo honoru.

Henryk Sienkiewicz, *Potop*, Warszawa 1984.

Zadanie 1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Na podstawie przytoczonego fragmentu *Potopu* Henryka Sienkiewicza można odpowiedzieć na pytanie

- A. Czy Kmicic dotrzymał przysięgi złożonej hetmanowi?
B. Dlaczego Kmicic wyznał swoje grzechy Radziwiłłowi?
C. Jaki był powód konfliktu pomiędzy Kmicicem a Billewiczówną?
D. W jaki sposób Kmicic zareagował na względy okazane mu przez Radziwiłła?

Zadanie 2. (0–1)

Uzupełnij tabelę. Każdemu z podanych zdań A.–B., wypowiedzianych w tekście 1. przez Janusza Radziwiłła do Andrzeja Kmicica, przyporządkuj jeden typ argumentu 1.–5., który dominuje we wskazanym zdaniu. Każdego typu argumentu możesz użyć tylko jeden raz.

	Zdanie wypowiedziane przez Janusza Radziwiłła	Typ argumentu
A.	<i>Miej wiarę [...], że co uczynię, to dla dobra publicznego uczynię.</i>	
B.	<i>Dla Boga, powinieneś pójść wysoko! Nie dla takiego to rodu, jak twój, urzędy powiatowe...</i>	

Typy argumentów

Argument odwołujący się do

1. obietnicy uzyskania korzyści
2. poczucia braterstwa
3. wiary w Boga
4. pochlebstwa
5. zaufania

Zadanie 3. (0–1)

Rozstrzygnij, czy działania podjęte przez Janusza Radziwiłła wobec Andrzeja Kmicica wynikały z przyjacielskiego nastawienia hetmana do młodego żołnierza. Uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do innego – niż przywołane w tekście 1. – wydarzenia z *Potopu* Henryka Sienkiewicza.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie –

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–1)

Spośród podanych związków frazeologicznych wybierz jeden i uzasadnij, że jego sens odnosi się do relacji między Januszem Radziwiłłem i Andrzejem Kmicicem opisanych w tekście 1.

układać coś pod sznurek

chodzić jak na sznurku

kręcić sznur na własną szyję

Wybrany związek frazeologiczny –

Uzasadnienie –

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń na podstawie tekstu 1. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Narrator opisuje niewerbalne sposoby komunikowania się Janusza Radziwiłła i Andrzeja Kmicica.	P	F
2.	Narrator jest naocznym świadkiem rozmowy Janusza Radziwiłła z Andrzejem Kmicicem.	P	F

Zadanie 10. (0–1)

Który z podanych motywów literackich został podjęty w *Potopie* Henryka Sienkiewicza? Zaznacz TAK, jeżeli dany motyw występuje w tej lekturze, albo NIE – jeżeli nie występuje.

1.	Motyw kobiety fatalnej.	TAK	NIE
2.	Motyw żądzy władzy.	TAK	NIE
3.	Motyw zemsty na zdrajcy.	TAK	NIE

Zadanie 11. (0–3)

Edyta Kalicka, *Marionetki*; desa.art.pl

11.1. Uzupełnij poniższe zdania. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Przypatrując się w galerii *Marionetkom* Edyty Kalickiej, jeden ze zwiedzających powiedział: *To opatrność pociąga za te wszystkie sznurki*. Słowa te świadczą o **A/B** odczytaniu sensu obrazu przez tę osobę. Takiemu odczytaniu przysłużyło się m.in. zastosowanie przez malarzkę odpowiedniej **C/D** obrazu.

- A. dosłownym
- B. symbolicznym
- C. kompozycji
- D. kolorystyki

11.2. Czy przedstawiony obraz może być ilustracją relacji między Januszem Radziwiłłem a Andrzejem Kmicicem? Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do rysunku oraz *Potopu* Henryka Sienkiewicza.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tekst 2.

Aleksy Awdiejew, Grażyna Habrajska
Nieuchwytnie pojęcie manipulacji

Trudności w ustaleniu, czym jest manipulacja, wynikają z niezaprzeczalnego faktu, że każda komunikacja, której celem jest wywarcie wpływu na odbiorców, jest w pewnym sensie komunikacją manipulującą, ponieważ jakkolwiek wpływ ogranicza wolny wybór odbiorcy i zawsze ma charakter subiektywny. Można zatem powiedzieć, że każda perswazja¹, niezależnie od tego, czy jest prowadzona w dobrej czy złej wierze nadawcy, ma charakter manipulacyjny.

Samo pojęcie manipulacji jest odbierane w języku polskim jako pojęcie destrukcyjne, negatywne, zatem można ograniczyć użycie tego terminu tylko do takich procesów perswazyjnych, które zmuszają odbiorców do wyborów dla nich niekorzystnych. Ponieważ sam wynik manipulacji przejawia się już po fakcie działania komunikacyjnego, można wyodrębnić jeszcze jeden warunek tego procesu – nieświadomość manipulowanego. Manipulacja jest zdolnością nabytą przez ustawiczną komunikację ludzi w określonych warunkach społecznych, a jej celem jest osiągnięcie zamierzonych korzyści, czyli powstawanie sytuacji sprzyjających manipulantom. Zatem manipulacją będziemy nazywać takie działanie komunikacyjne, które nie uwzględnia korzyści odbiorcy, nie eksponuje właściwego celu nadawcy, czyli narusza podstawową zasadę kooperacji² i ma charakter jednostronny.

Wszystkie czynniki umożliwiające manipulację można podzielić na dotyczące predyspozycji psychologicznych człowieka oraz na specyficzne działania komunikacyjne. Najważniejszym czynnikiem psychologicznym jest stopień zaufania do manipulatora. Im większe jest to zaufanie, tym łatwiej przeprowadzić działanie manipulacyjne. Innym chwytem, dość często stosowanym w manipulacji, jest udawanie tożsamości manipulatora z odbiorcami. Formuła „jestem taki sam jak wy i mam takie same cele życiowe”, przeprowadzona w sposób wiarygodny w procesie perswazji, znacznie zwiększa stopień zaufania do nadawcy, osłabia jego sceptycyzm odbiorcy i ułatwia możliwą manipulację. W sposób podobny oddziałuje na odbiorcę udawanie – przez manipulatora – emocji negatywnych: lęku, rozpaczy, cierpienia itd., gdyż ogólna zasada kooperacji, funkcjonująca w społeczeństwie, zakłada wyrażanie solidarności uczuć. Normalnemu człowiekowi nie są obce takie przeżycia jak litość, empatia, współczucie itd., a to jest wykorzystywane przez manipulatorów.

Mówiąc o czynnikach sprzyjających manipulacji w procesie komunikacyjnym, musimy podkreślić, że podstawowym celem oddziaływania na odbiorcę jest stworzenie w jego wyobraźni takiej sytuacji, która mogłaby uformować postawę odbiorcy w stosunku do określonego obiektu perswazji i ułatwić manipulatorowi osiągnięcie ukrytych celów. Jednym z podstawowych chwytów komunikacyjnych, mających charakter manipulacyjny, jest specyficzne działanie informacyjne, które pozbawia odbiorcę dostatecznej wiedzy na temat danego obiektu perswazji i przez to zmienia jego stosunek do tego obiektu. Nie chodzi przy tym o to, czy przedstawione fakty rzeczywiście miały miejsce, lecz o to, by odbiorca uwierzył w ich prawdziwość. Te chwytów często są kwalifikowane jako dezinformacja, tworzenie faktoidów, plotek, domysłów.

Sam język naturalny wykształcił narzędzia pozwalające na manipulacje komunikacyjne. Istnieją również w języku jednostki blokujące weryfikację prawdziwości lub słuszności przekazywanej informacji. Są to operatory typu: *przecież, jak wiesz, jak wiadomo* itd. Kiedy odbiorca słyszy wypowiedzi typu: *x przecież nie ma kompetencji, jak wiadomo, x nie ma kompetencji* itd., to nadawca jest traktowany jako osoba, która podziela słuszność tych wypowiedzi, więc ich weryfikacja nie jest potrzebna.

W języku naturalnym na poziomie interakcyjnym, który określa współdziałania nadawcy i odbiorcy, istnieją wypracowane w trakcie komunikacji określone reguły postępowania, które mogą być wykorzystane w celach manipulacyjnych. Mówienie komplementów obliuguje odbiorcę do rewanżu, pogrożki mogą wywoływać nieuzasadniony lęk, nieproszone rady stawiają odbiorcę w sytuacji podporządkowanej itd. Prośba staje się manipulacją wtedy, gdy powody konieczności wykonania akcji przez odbiorcę są fałszywe. Taka niepotrzebna prośbą prośbą ma ukryty cel podporządkowania sobie odbiorcy. Te wszystkie działania interakcyjne pozwalają manipulatorowi na osiąganie ukrytych celów, bez wchodzenia w kooperację z odbiorcą.

¹ Perswazja – sztuka przekonywania kogoś do własnych racji.

² Zasada kooperacji – oznacza, że wypowiedź powinna wносить do rozmowy takie informacje, jakich oczekuje nasz rozmówca na danym etapie, aby wymiana zdań spełniła swój cel. Należą do niej reguły: „Bądź szczery”, „Mów prawdę”, „Uczyń swoją wypowiedź na tyle informatywną, na ile jest to potrzebne do realizacji bieżącego celu komunikacyjnego”, „Mów na temat”, „Unikaj niejasności” itd.

³ Poziom interakcyjny – jeden z trzech poziomów komunikacyjnych: dotyczący intencji przekazu, czyli tego, po co nadawca przekazuje daną treść.

Zadanie 12. (0–3)

Napisz streszczenie tekstu 2. zawierające się w 40–60 wyrazach. Pamiętaj, aby nie przepisywać całych fragmentów oryginalnego tekstu i nie cytować.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 13. (0–2)

Spośród czynników umożliwiających manipulację wymienionych w tekście 2. wybierz jeden dotyczący predyspozycji psychologicznych i jeden dotyczący specyficznych działań komunikacyjnych, a następnie zilustruj każdy z nich przykładem z tekstu 1.

Czynnik psychologiczny z tekstu 2. i jego przykład z tekstu 1. –

.....

.....

.....

.....

Specyficzne działanie komunikacyjne z tekstu 2. i jego przykład z tekstu 1. –

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0–1)

Uzupełnij tabelę. Każdemu z podanych zdań A.–C. przyporządkuj jedną z funkcji 1.–5., jaką pełni ono w strukturze tekstu 2. Wpisz odpowiedni numer w tabeli.

Zdanie		Funkcja w strukturze tekstu
A.	<i>Te wszystkie działania interakcyjne pozwalają manipulatorowi na osiągnięcie ukrytych celów, nie wchodząc w kooperację z odbiorcą.</i>	
B.	<i>Również mówienie komplementów obliguje odbiorcę do rewanżu, pogrożki mogą wywoływać nieuzasadniony lęk, nieproszone rady stawiają odbiorcę w sytuacji podporządkowanej itd.</i>	
C.	<i>Manipulacja jest zdolnością nabytą przez ustawiczną komunikację ludzi w określonych warunkach społecznych, a jej celem jest osiągnięcie zamierzonych korzyści, czyli powstawanie sytuacji sprzyjających manipulantom.</i>	

Funkcja w strukturze tekstu

1. Odpowiedź na postawione pytanie.
2. Wprowadzenie do rozważań.
3. Zapowiedź głównego tematu.
4. Zilustrowanie argumentu przykładami.
5. Podsumowanie rozważań.

Zadanie 15. (0–1)

Wskaż te ze środków leksykalno-gramatycznych A.–E., które charakteryzują język tekstu 2. Zaznacz wszystkie właściwe odpowiedzi spośród podanych.

- A. Stosowanie licznych wykrzykników.
- B. Występowanie zdań wielokrotnie złożonych.
- C. Zastosowanie słownictwa specjalistycznego.
- D. Użycie czasowników w 1. osobie liczby mnogiej.
- E. Występowanie słownictwa wyrażającego ocenę.

Zadanie 16. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdania. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W wypowiedzeniu *Prośba staje się manipulacją wtedy, gdy powody konieczności wykonania działania przez odbiorcę są fałszywe* zdania składowe łączą zależność **A/B**. W każdym ze zdań składowych występuje orzeczenie **C/D**.

A. współrzędna	C. czasownikowe
B. nadrzędno-podrzędna	D. imienne

Zadanie 17. (0–1)

Andrzej Mirski w tekście *Percepcja różnych rodzajów manipulacji* napisał:

Wykrycie manipulacji [...] rozbraja manipulację psychologicznie [...]. Pozostając nadal pod wpływem nadawcy, odbiorca sam podejmuje decyzje i przejmuje kontrolę nad własnym zachowaniem.

Andrzej Mirski, *Percepcja różnych rodzajów manipulacji* [w:] *Manipulacja. Pedagogiczno-społeczne aspekty*, red. J. Aksman, Kraków 2010; repozytorium.ka.edu.pl

Wskaż bohatera lektury obowiązkowej, który wyzwolił się spod wpływu manipulacji. Uzasadnij swój wybór, ilustrując go co najmniej jednym przykładem zachowania bohatera.

Autor i tytuł lektury –

Bohater –

Uzasadnienie –

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18. (0–15)

- Napisz wypracowanie na podany temat.
- W wypracowaniu rozważ **problem** podany w temacie. Przedstaw również **swoje zdanie** i je **uzasadnij**.
- W rozważaniach przedstaw **argumenty**, odwołując się do **utworów literackich** wskazanych w temacie oraz do wybranych **kontekstów** (co najmniej dwóch spośród: historycznoliterackiego, literackiego, biograficznego, kulturowego, religijnego, mitologicznego, biblijnego, historycznego, filozoficznego, egzystencjalnego, politycznego, społecznego).
- Jednym z utworów literackich musi być **lektura obowiązkowa** wybrana spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **250 wyrazów**.

Temat wypracowania:

Czy człowiekowi do szczęścia potrzebny jest inny człowiek?

W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej
- innego utworu literackiego
- wybranych kontekstów.

A series of horizontal dotted lines for writing solutions, consisting of approximately 35 rows.

- 32** *Informator o egzaminie eksternistycznym z języka polskiego z zakresu 4-letniego liceum ogólnokształcącego od sesji jesiennej w 2023 r.*

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

ZASADY OCENIANIA ROZWIĄZAŃ ZADAŃ

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury [...].	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, [...]), [...].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

D

Zadanie 2. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Tworzenie wypowiedzi. 4. Doskonalenie umiejętności retorycznych [...].	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Elementy retoryki. Zdający: 5) rozróżnia typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, [...], korzyści, próżności).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne przyporządkowanie typów argumentów obu podanym przykładom.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A. – 5, B. – 4

Zadanie 3. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury [...].	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.

	<p>9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi [...];</p> <p>16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne [...].</p>
<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów [...].</p> <p>2. Wykorzystanie kompetencji językowych w wypowiedziach [...] pisemnych.</p> <p>3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich [...].</p>	<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Elementy retoryki. Zdający:</p> <p>1) formułuje [...] argumenty w wypowiedzi [...] pisemnej.</p>

Zasady oceniania

1 pkt – rozstrzygnięcie oraz sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Rozstrzygnięcie: *Nie*

Przykładowe uzasadnienie:

Radziwiłłowi zależało na tym, aby Kmicic i jego żołnierze poparli podczas uczty w Kiejdanach sojusz Radziwiłła ze Szwedami. Radziwiłł bał się buntu szlachty.

Rozstrzygnięcie: *Tak*

Przykładowe uzasadnienie:

Czytając powieść, można odnieść wrażenie, że Radziwiłł niekiedy darzył Kmicica skrywaną sympatią, np. podczas budowy szańców.

Zadanie 4. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe.</p> <p>5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich [...].</p> <p>7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.</p>	<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe.</p> <p>1. Czytanie utworów literackich. Zdający:</p> <p>8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.</p> <p>9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek [...] ze zjawiskami społecznymi i historycznymi.</p> <p>2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:</p> <p>6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.</p>
<p>II. Kształcenie językowe.</p>	<p>II. Kształcenie językowe.</p> <p>1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:</p>

3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.	1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny [...] frazeologii [...] w interpretacji tekstów [...].
--	---

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia wyboru jednego ze związków frazeologicznych, zawierające objaśnienie znaczenia związku oraz odwołanie do tekstu literackiego.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Wybrany związek frazeologiczny – *układać coś pod sznurek*

Uzasadnienie – „*Układać coś pod sznurek*” to ‘*układać coś po czyjejś myśli*’, ‘*układać coś tak, jak życzyłaby sobie tego inna osoba*’, ‘*układać coś pod dyktando innej osoby*’, czy wreszcie ‘*czynić coś według planów innych*’. Tak właśnie zachowuje się Kmicic, który działa według scenariusza narzuconego mu przez Radziwiłła – ożeni się z Bilewiczówną i będzie ślepo wykonywał rozkazy księcia. Na szczęście – do czasu, gdy się przekona, że możnowładca nim manipulował.

Wybrany związek frazeologiczny – *chodzić jak na sznurku*

Uzasadnienie – Wybrany przeze mnie związek frazeologiczny znaczy tyle, co ‘*podporządkowywać się*’. Tak właśnie zachowywał się Kmicic w czasie, kiedy ślepo wierzył w dobre intencje słów i działań księcia Janusza Radziwiłła, co dobitnie pokazuje tekst 1.

Wybrany związek frazeologiczny – *kręcić sznur na własną szyję*

Uzasadnienie – *Ktoś, kto sam stwarza niekorzystną dla siebie sytuację, kręci sznur na własną szyję. Kmicic, gdy zawiera swe życie Radziwiłłowi, poddaje się jego knowaniom. Wtedy jeszcze nie przeczuwa, że słowo honoru dane księciu będzie jego samego słono kosztować.*

Zadanie 5. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym i aksjologicznym.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe. 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawny wybór dwóch strategii pisarskich.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A, D

Zadanie 6. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe.</p> <p>5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich [...].</p> <p>8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym i aksjologicznym.</p>	<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe.</p> <p>1. Czytanie utworów literackich. Zdający:</p> <p>3) rozróżnia gatunki epickie [...], w tym: [...], odmiany powieści [...] wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe.</p> <p>8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.</p>
<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów [...].</p> <p>2. Wykorzystanie kompetencji językowych w wypowiedziach [...] pisemnych.</p> <p>3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich [...].</p>	<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Elementy retoryki. Zdający:</p> <p>1) formułuje [...] argumenty w wypowiedzi [...] pisemnej.</p>

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne uzasadnienie uwzględniające obie tradycje powieści historycznej.

1 pkt – poprawne uzasadnienie z uwzględnieniem jednej tradycji powieści historycznej.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 punkty

W „Potopie” Henryk Sienkiewicz połączył obie wspomniane tradycje powieści historycznej. O korzystaniu z tradycji powieści Aleksandra Dumasa świadczą np. czas akcji – wojna polsko-szwedzka (wydarzenie historyczne) i przygody Kmicica – pojedynek z Wołodyjowskim, porwanie księcia Bogusława, perypetie miłosne. Wykorzystanie tradycji powieści Waltera Scotta widać np. w wierności realiom epoki – ucztą w Kiejdanach, sarmacka obyczajowość.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Tworząc postać Kmicica, Henryk Sienkiewicz sięgnął do wzorca, którym były powieści Dumasa – stąd ta barwna postać wciąż przeżywa jakieś przygody: kocha się na zabój w Oleńce, pojedynkuje się, broni Częstochowy.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 0 punktów

Sienkiewicz pisał powieści historyczne – tak jak Aleksander Dumas i Walter Scott.

Zadanie 7. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe.</p> <p>5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich [...].</p>	<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe.</p> <p>8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych</p>

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym i aksjologicznym.	w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów [...]. 2. Wykorzystanie kompetencji językowych w wypowiedziach [...] pisemnych. 3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich [...].	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Elementy retoryki. Zdający: 1) formułuje [...] argumenty w wypowiedzi [...] pisemnej.

Zasady oceniania

2 pkt – zajęcie stanowiska wobec wypowiedzi Henryka Sienkiewicza i sformułowanie argumentu z odwołaniem do innej niż *Potop* lektury obowiązkowej.

1 pkt – zajęcie stanowiska wobec wypowiedzi Henryka Sienkiewicza i sformułowanie argumentu, ale bez odwołania do innej niż *Potop* lektury obowiązkowej albo z odwołaniem do *Potopu*.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 punkty

Dzięki nauce historii człowiek współczesny może wysnuć wnioski dotyczące teraźniejszości, a więc przyznają rację Sienkiewiczowi. Uważam, że ludzie tak bardzo się nie zmieniają, jak się może wydawać. Po przeczytaniu np. III części „Dziadów” Adama Mickiewicza współczesny odbiorca może się przekonać, że każda dyktatura kiedyś upadnie, wystarczy tylko wytrwale bronić swojej wolności. Nawet jeśli zwycięstwo jest tylko w sferze ducha, to jest ono znaczące.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Sądzę, że Sienkiewicz ma rację, ponieważ dzięki wiedzy na temat historii, przeszłych wydarzeń, np. przyczyn i efektów licznych wojen, młody człowiek może dostrzec powtarzalność zjawisk historycznych, w których sam uczestniczy i w ten sposób ustrzec się błędów popełnianych przez przodków (np. dążyć do pokojowego rozstrzygnięcia sporów).

Przykładowa odpowiedź oceniona na 0 punktów

Historii warto się uczyć, bo inaczej trudno zrozumieć „Potop” Henryka Sienkiewicza.

Zadanie 8. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Kształcenie językowe. 3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.	II. Kształcenie językowe. 2. Zróżnicowanie języka. Zdający: 6) rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, [...]) oraz określa ich funkcje w tekście.

8.1.

Zasady oceniania

1 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

TAK, TAK, NIE

8.2.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie dwóch poprawnych przykładów zabiegów językowych ORAZ podanie właściwych nazw tych zabiegów.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- *Zali wiesz, żeś ty Kiszków krewny, a z Kiszczanki ja się rodzę...* – szyk przestawny
- *np. statek, wiarołomstwo, parol, wywdzięczyć się, dziewczka* – użycie archaizmów
- *miej wiarę we mnie; porwał się za głowę* – użycie frazeologii archaizującej
- *Wasza książęca mość* – użycie dawnych tytułów w zwrotach grzecznościowych/ zastosowanie dawnych zwrotów grzecznościowych
- *jam, aleś, umyślkiem* – dołączanie końcówek koniugacyjnych do innych części mowy

Zadanie 9. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: [...] narracji [...]

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

P, F

Zadanie 10. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury [...].	Kształcenie literackie i kulturowe. 11) rozumie pojęcie motywu literackiego [...]; rozpoznaje podstawowe motywy [...].

Zasady oceniania

1 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

NIE, TAK, TAK

Zadanie 11. (0–3)**11.1.**

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym i aksjologicznym.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

B C

11.2.

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...] oraz umiejętność mówienia o nich [...]. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe. 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek [...] ze zjawiskami społecznymi i historycznymi. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.
II. Kształcenie językowe. 3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.	II. Kształcenie językowe. 1. Gramatyka języka polskiego. Zdający: 1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny [...] frazeologii [...] w interpretacji tekstów [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne odwołanie się do tekstu 1. ORAZ obrazu.

1 pkt – poprawne odwołanie się do tekstu 1. LUB obrazu.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 punkty

Janusz Radziwiłł – jak większa postać z obrazu Edyty Kalickiej – pociąga za sznurki, co znaczy, że kieruje Andrzejem Kmicicem tak jak marionetką. Jest tym, który decyduje o kolejnych ruchach zawieszanej na sznurkach lalki – Kmicica. Radziwiłł odwołał się do emocji, ambicji, pokrewieństwa z Kmicicem, aby pozyskać jego przychylność i nakłonić go do złożenia przysięgi wierności hetmanowi. Okazuje się jednak, że także Radziwiłł jest marionetką. Kto pociąga za sznurki sterujące życiem i czynami księcia? Pewnie Bóg, opatrność, fatum, ale też inni ludzie, okoliczności, czy wreszcie własne sumienie możnowładcy.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 punkt

Na obrazie widzimy dwóch mężczyzn, którzy są tytułowymi marionetkami. Jeden z nich pociąga za sznurki, manipulując losami drugiego, a ktoś inny, kogo nie widać na obrazie Edyty Kalickiej, steruje poczynaniami większej postaci w żółtej koszuli. Obaj mężczyźni są więc przedstawieni jako kukielki występujące w teatrze życia. „Marionetki!... Wszystko marionetki. Zdaje im się, że robią, co chcą, a robią tylko, co każe im sprężyna, taka ślepa jak one...” – można by ich opisać słowami Ignacego Rzeckiego z „Lalki”.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 0 punktów

Na obrazie Edyty Kalickiej widzimy dwie marionetki, znane z przedstawień lalkowych. Obiema steruje aktor, który umiejętnie pociągając za sznurki, wprawia lalki w ruch.

Zadanie 12. (0–3)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania [...] innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. [...] popularnonaukowych; 3) rozpoznaje specyfikę tekstów [...] popularnonaukowych [...].
III. Tworzenie wypowiedzi. 2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach [...] pisemnych. 4. Doskonalenie umiejętności retorycznych, w szczególności zasad tworzenia wypowiedzi spójnych, logicznych oraz stosowania kompozycji odpowiedniej dla danej formy gatunkowej.	III. Tworzenie wypowiedzi. 2. Mówienie i pisanie. Zdający: 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata [...] 4) zgodnie z normami [...] redaguje informacje [...]. 7) odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi.
IV. Samokształcenie. 3. Kształcenie nawyków [...] porządkowania zdobytej wiedzy [...] oraz syntezy poznanego materiału.	IV. Samokształcenie. Zdający: 2) porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach.

Zasady oceniania

- 3 pkt – ze streszczenia wyniku, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście; adekwatny poziom uogólnienia; streszczenie logicznie spójne; właściwa liczba słów.
- 2 pkt – ze streszczenia wyniku, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście; ALE wystąpiły zaburzenia dotyczące poziomu uogólnienia LUB logicznej spójności streszczenia.
- 1 pkt – ze streszczenia wyniku, jaki jest temat tekstu i co na ten temat powiedziano w tekście; ALE wystąpiły zaburzenia dotyczące poziomu uogólnienia ORAZ logicznej spójności streszczenia.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedziPrzykładowa odpowiedź oceniona na 3 punkty

- *Autorzy, Aleksy Awdiejew, Grażyna Habrajska, poruszają temat manipulacji. Wskazują na jej destrukcyjny przebieg z powodu ukrytego charakteru działania manipulatora i osłabienia decyzyjności tego, który podlega manipulacji. Zwracają także uwagę na mechanizm manipulacji, która odbywa się na płaszczyźnie psychologicznej oraz za pomocą języka w komunikacji między odbiorcą a manipulatorem. Wymienione chwyt manipulacyjne pozwalają manipulatorowi na osiągnięcie zamierzonych korzyści.*
- *Autorzy poruszają temat manipulacji. Wskazują na mechanizmy skrywanego przed odbiorcą działania manipulatora, co pozbawia odbiorcę świadomości bycia manipulowanym. Manipulacja dokonuje się w sferze psychologicznej i komunikacyjnej. O negatywnej motywacji manipulatora świadczą jego działania, mające wzbudzić zaufanie odbiorcy, a w efekcie podejmowania złych dla niego decyzji doprowadzić do korzyści spodziewanych przez manipulatora. Autorzy podają przykłady zabiegów, którymi posługuje się manipulator.*
- *Autorzy poruszają problem manipulacji. Definiują pojęcie jako negatywne, jednostronne działania, sprzeczne z zasadą kooperacji. Przeciwstawiają tym działaniom szczerze i prawdziwe uczucia i emocje, które w manipulacji są wykluczone. Wskazują na dwa aspekty manipulacji – psychologiczny i komunikacyjny. Autorzy ujawniają nieuczciwe reguły i zabiegi językowe, którymi posługuje się manipulator dla swojej korzyści, oraz podają stosowne przykłady.*

Zadanie 13. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania [...] innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek ze [...] zjawiskami społecznymi [...]; poddaje ją refleksji. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 3) [...] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte [...].

<p>III. Tworzenie wypowiedzi. 2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach [...] pisemnych.</p>	<p>III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Elementy retoryki. Zdający: 9) rozpoznaje elementy erystyki w dyskusji [...]. 2. Mówienie i pisanie. Zdający: 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata [...]</p>
<p>IV. Samokształcenie. 3. Kształcenie nawyków [...] porządkowania zdobytej wiedzy [...] oraz syntezy poznanego materiału.</p>	<p>IV. Samokształcenie. Zdający: 2) porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach.</p>

Zasady oceniania

2 pkt – wskazanie psychologicznego i komunikacyjnego sposobu oddziaływania na odbiorcę z tekstu 3. z podaniem przykładu do każdego z nich z tekstu 1.

1 pkt – wskazanie psychologicznego ALBO komunikacyjnego sposobu oddziaływania na odbiorcę z tekstu 3. z podaniem przykładu do jednego z nich z tekstu 1.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Czynnik psychologiczny z tekstu 3. i jego przykład z tekstu 1.

- *Udawanie tożsamości manipulatora z odbiorcami – Radziwiłł mówi, że Kmicic jest tego samego rodu, co hetman.*
- *Udawanie cierpienia – Radziwiłł mówi Kmicicowi, że choć bolała go głowa, rozmawiał z miecznikiem rosieńskim albo że nie ma syna i dlatego cierpi.*

Działanie komunikacyjne z tekstu 3. i jego przykład z tekstu 1.

- *Radziwiłł stosuje komplementy – mówi, że Kmicic jest młody, a już ma poparcie wielu.*
- *Radziwiłł daje nieproszone rady – Kmicic powinien pójść wysoko.*
- *Radziwiłł zadaje pytanie zmuszające odbiorcę do nie zawsze korzystnej dla niego odpowiedzi – A ty... nie odstępisz?...*

Zadanie 14. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>II. Kształcenie językowe. 1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu wiedzy o języku.</p>	<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację.</p>

Zasady oceniania

1 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A – 5, B – 4, C – 2

Zadanie 15. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 6. Kształcenie różnorodnych postaw czytelniczych: od spontanicznego czytania do odbioru opartego na podstawach naukowych.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 2. Odbiór tekstów kultury. Zdający: 2) rozpoznaje specyfikę tekstów [...] popularnonaukowych [...] rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach [...].
II. Kształcenie językowe. 1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu wiedzy o języku.	II. Kształcenie językowe. 2. Zróżnicowanie języka. Zdający: 2) rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania.

Zasady oceniania

1 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

B, C, D

Zadanie 16. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Kształcenie językowe. 3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.	II. Kształcenie językowe. 1. Gramatyka języka polskiego. Zdający: 1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny [...] składni [...] w analizie i interpretacji tekstów [...]. 2) rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście [...].

Zasady oceniania

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

B D

Zadanie 17. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania [...] innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Czytanie utworów literackich. Zdający: 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych

	<p>w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.</p> <p>2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:</p> <p>1) przetwarza [...] informacje z tekstów [...] popularnonaukowych.</p>
<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów [...].</p> <p>2. Wykorzystanie kompetencji językowych w wypowiedziach [...] pisemnych.</p> <p>3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat [...] innych tekstów kultury.</p>	<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Elementy retoryki. Zdający:</p> <p>1) formułuje [...] argumenty w wypowiedzi [...] pisemnej.</p>

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne uzasadnienie z odwołaniem do wybranej lektury obowiązkowej.
 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Autor i tytuł – Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*

Bohater – Cezary Baryka

Uzasadnienie – Baryka podczas rewolucji w Baku dał się owładnąć przez hasła bolszewickie. Uwierzył w manipulację: przekonywano go, że dzięki udziałowi w rewolucji czyni świat bardziej sprawiedliwym. Zobaczył jednak, jak wiele ofiar pochłania rewolucja; później nie porzucił wiary w lepszy, bardziej sprawiedliwy świat, ale kiedy był w Polsce, starał się samodzielnie podejmować decyzje, słuchając kilku stron (przedstawicieli partii oraz Gajowca).

Autor i tytuł – Zygmunt Krasiński, *Nie-Boska komedia*

Bohater – Hrabia Henryk

Uzasadnienie – Henryk dał się omamić Dziewicy, przez co uwierzył we własne przeznaczenie, którym miało być podgrywanie roli poety. Dla tej idei poświęcił rodzinę, ale w końcu pojął, że pociągała go nie prawdziwa poezja, ale jej pozory. Zrozumiał swój błąd i porzucił mrzonki. W III części dramatu staje się bohaterem walczącym w imię obrony wartości.

Zadanie 18. (0–15)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>II. Kształcenie językowe.</p> <p>5. [...] doskonalenie umiejętności posługiwania się poprawną polszczyzną.</p>	<p>II. Kształcenie językowe.</p> <p>4. Ortografia i interpunkcja. Zdający:</p> <p>1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji [...].</p>
<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów i udziału w dyskusji.</p> <p>2. Wykorzystanie kompetencji językowych w wypowiedziach [...] pisemnych.</p> <p>4. Doskonalenie umiejętności retorycznych,</p>	<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Elementy retoryki. Zdający:</p> <p>1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi [...] pisemnej.</p> <p>2. [...] pisanie. Zdający:</p>

<p>w szczególności zasad tworzenia wypowiedzi spójnych, logicznych oraz stosowania kompozycji odpowiedniej dla danej formy gatunkowej.</p>	<p>2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki; 4) zgodnie z normami formułuje [...] oceny, redaguje [...] uzasadnienia [...]; 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, [...]; 9) stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu [...]; 11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe; 12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.</p>
--	--

Zasady oceniania

I. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

- nie występuje w nim błąd kardynalny;
- wypowiedź w co najmniej jednym fragmencie dotyczy problemu wskazanego w poleceniu;
- napisane wypracowanie jest w jakiegokolwiek części wypowiedzi argumentacyjną;
- w wypracowaniu zdający odwołał się do lektury obowiązkowej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym.

<ul style="list-style-type: none"> • W wypracowaniu nie występuje błąd kardynalny. ORAZ • W wypracowaniu jest odwołanie do lektury obowiązkowej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzi argumentacyjną. 	1 pkt
<ul style="list-style-type: none"> • Wypracowanie nie spełnia któregokolwiek z warunków określonych w kategorii „1 pkt”. ALBO • Wypowiedź jest napisana w formie planu albo w punktach. 	0 pkt

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

II. Kompetencje literackie i kulturowe (0–5 pkt)

Oceniając wypracowanie w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał, czy:

- zdający wykorzystał znajomość lektury obowiązkowej (wskazanej w poleceniu bezpośrednio lub ogólnie), a także innych utworów (jeżeli polecenie tego wymagało) w sposób funkcjonalny, tzn. np. czy przywołał w pracy takie wydarzenia albo omówił takie wątki, które istotnie wspierają jego tok rozumowania albo dobrze ilustrują to, o czym pisze;
- przedstawił bogatą argumentację;
- nie popełnił błędów rzeczowych, w tym błędów kardynalnych, zarówno w odniesieniu do przywołanych tekstów literackich oraz kontekstów, jak i wykorzystanej terminologii historycznoliterackiej oraz/lub teoretycznoliterackiej.

5 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Pogłębiona argumentacja. • Argumenty odwołujące się np. do faktów, logiki, emocji, zilustrowane odpowiednimi przykładami ORAZ/LUB wykorzystanie przykładów w funkcji argumentacyjnej. • Argumenty/przykłady uporządkowane, np. zhierarchizowane.
4 pkt	Praca spełnia wszystkie wymagania na 3 pkt i niektóre na 5 pkt.
3 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnowa argumentacja; w wypowiedzi brak wnikliwości. • Niektóre argumenty zilustrowane odpowiednimi przykładami ORAZ/LUB wykorzystanie przykładów w funkcji argumentacyjnej. • Argumenty/przykłady częściowo uporządkowane.
2 pkt	Praca spełnia wszystkie wymagania na 1 pkt i niektóre na 3 pkt.
1 pkt	<ul style="list-style-type: none"> • Podjęta próba argumentowania. • Ograniczenie do wyliczenia powierzchownie omówionych przykładów, powiązanych z problemem określonym w temacie.
0 pkt	Praca nie spełnia co najmniej jednego wymagania określonego na 1 pkt.

III. Kompozycja (0–1 pkt)

Oceniając wypowiedź zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- kompozycja wypracowania jest funkcjonalna wobec tematu oraz czy jest konsekwentna;
- wypracowanie jest spójne wewnątrzakapitowo i międzyakapitowo;
- wypowiedź jest podzielona na odpowiednio wyodrębnione graficznie akapity, z których każdy stanowi logicznie zorganizowaną, zwartą całość.

<ul style="list-style-type: none"> • Kompozycja wypracowania jest funkcjonalna wobec tematu i konsekwentna. • Wypracowanie jest spójne w obrębie akapitu i między akapitami. <p>ORAZ</p> <p>Dopuszczalne są 2 usterki w zakresie: spójności ALBO logiki wypowiedzi, ALBO podziału wypowiedzi na funkcjonalne akapity.</p>	1 pkt
Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt”.	0 pkt

IV. Styl (0–1 pkt)

Oceniając wypowiedź zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- styl wypowiedzi jest stosowny, tzn. czy zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style w wypowiedzi – to czy jest to uzasadnione (czy czemuś to służy, jest funkcjonalne);

- zdający nie napisał wypowiedzi, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

1 pkt	Styl w całości lub w przeważającej części stosowny, tj. adekwatny do odmiany pisanej języka oraz do sytuacji komunikacyjnej (jednorodny albo funkcjonalnie niejednorodny).
0 pkt	Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt”.

V. Język (0–4 pkt)

Oceniając wypowiedź w tym kryterium, egzaminator będzie rozważał m.in., czy:

- zdający poprawnie użył w wypowiedzi różnych rodzajów zdań i bogatej leksyki (np. frazeologizmów, wyrazów rzadziej używanych w języku polskim), czy też ograniczył się do najprostszych środków językowych;
- środki językowe, których użył zdający, pozwalają mu zrealizować temat w sposób swobodny i precyzyjny, czy też pobieżny, sprawiający trudność w zrozumieniu tekstu.

Oceniając język wypowiedzi, egzaminator najpierw oceni zakres użytych środków językowych, a następnie – ich poprawność. Sprawdzi m.in., w jakim stopniu zachowano poprawność składniową, frazeologiczną, fleksyjną i leksykalną wypowiedzi. W ocenie uwzględni liczbę wszystkich błędów językowych, które zdający popełnił w wypracowaniu.

Poprawność środków Zakres środków	nie więcej niż 2 błędy językowe	3–5 błędów językowych	6–8 błędów językowych	9–11 błędów językowych	12 lub więcej błędów językowych
szeroki zakres środków językowych, tzn. • zróżnicowana składnia • zróżnicowana leksyka, w tym np. bogata frazeologia, precyzyjne słownictwo, umożliwiające pełną i swobodną realizację tematu	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
zadowalający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne / odpowiednie do realizacji tematu	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt
wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste / ograniczone, utrudniające realizację tematu	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt	0 pkt

VI. Ortografia (0–2 pkt)

Oceniając wypowiedź zdającego w tym kryterium, egzaminator sprawdzi, w jakim stopniu zachowano poprawność ortograficzną wypowiedzi.

2 pkt	Nie więcej niż 1 błąd ortograficzny.
1 pkt	2–3 błędy ortograficzne.
0 pkt	4 lub więcej błędów ortograficznych.

VII. Interpunkcja (0–1 pkt)

Oceniając wypowiedź zdającego w tym kryterium, egzaminator uwzględni liczbę i rodzaj błędów interpunkcyjnych popełnionych w wypowiedzi.

1 pkt	Nie więcej niż 5 błędów interpunkcyjnych.
0 pkt	6 lub więcej błędów interpunkcyjnych.

Uwagi dodatkowe

- Jeżeli wypowiedź w całości jest nie na temat, egzaminator oceni ją na 0 punktów.
- Jeżeli w wypowiedzi zdający w ogóle nie odwołał się do treści lektury obowiązkowej wskazanej w poleceniu, za całą wypowiedź egzaminator nie przyzna punktów.
- Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna, egzaminator oceni ją na 0 punktów.
- Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 punktów w każdym kryterium.
- Jeżeli wypowiedź zawiera liczbę słów mniejszą niż wskazana w arkuszu egzaminacyjnym, wypracowanie zostanie ocenione wyłącznie w kryteriach: *spełnienie formalnych warunków polecenia, kompetencje literackie i kulturowe oraz kompozycja*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
- Jeżeli praca będzie napisana drukowanymi literami, egzaminator przyzna 0 punktów w kryterium *ortografia*.
- Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas w przypadku takiego zdającego egzamin z języka polskiego zostanie unieważniony.
- Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.

Przykładowa realizacja tematu

- Napisz wypracowanie na podany temat.
- W wypracowaniu rozważ **problem** podany w temacie. Przedstaw również **swoje zdanie** i je **uzasadnij**.
- W rozważaniach przedstaw **argumenty**, odwołując się do **utworów literackich** wskazanych w temacie oraz do wybranych **kontekstów** (co najmniej dwóch spośród: historycznoliterackiego, literackiego, biograficznego, kulturowego, religijnego, mitologicznego, biblijnego, historycznego, filozoficznego, egzystencjalnego, politycznego, społecznego).
- Jednym z utworów literackich musi być **lektura obowiązkowa** wybrana spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **250 wyrazów**.

Temat wypracowania:

Czy człowiekowi do szczęścia potrzebny jest inny człowiek?

W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej
- innego utworu literackiego
- wybranych kontekstów.

Temat wypracowania skłonił mnie do zastanowienia się nad tym, czym dla człowieka jest szczęście. Każdy z nas definiuje je na swój sposób. Ostatnio, szczególnie z ust młodych ludzi, często słyszę, że daje je poczucie, iż wszystko układa się po myśli danej osoby, że szczęście to osiąganie fizycznego błogostanu. Arystoteles, starożytny filozof, utożsamiał szczęście z pielęgnowaniem w sobie cnoty, którą identyfikował z rozumem. Dlatego też twierdził, że nasze szczęście zależy od nas samych. Jednakże w relacji z cnotą występują miłość i przyjaźń, dlatego do osiągnięcia szczęścia potrzebny jest nam drugi człowiek. Takie zdefiniowanie szczęścia uważam za najcenniejsze dla mnie.

Jako przykład takiej arystotelesowskiej relacji mogą posłużyć związki łączące postaci dramatu romantycznego Adama Mickiewicza *Dziady* część III. W celi więziennej młodzi Polacy rozmawiają o swoim cierpieniu fizycznym i psychicznym, które jest im łatwiej znosić wspólnie, bo wzajemnie się wspierają, dodają sobie otuchy i w rezultacie – siły. Sytuacja uwięzienia im doskwiera, bo mają świadomość kary, ale nie znajdują w sobie winy, prócz tej, że są Polakami. Autor odwołał się w utworze do wydarzeń znanych mu z autopsji, poprzedzających powstanie listopadowe, proces towarzystwa filomatów i filaretów w Wilnie oraz późniejsze uwięzienie wielu z tych młodych ludzi w *bazylińskiej celi*. Dlatego w dedykacji napisał o współuczniach, współwięźniach, współwygnańcach narodowej sprawy, a pamięć o nich nazwał świętą. Użyte przez Mickiewicza wyrazy z powtórzeniem słowotwórczej części *współ-* można by poszerzyć o zbiór takich słów, jak: współpraca, współdziałanie, współistnienie czy współodczuwanie – wszystkie one sytuują poczynania człowieka we wspólnocie z drugim człowiekiem. Mickiewicz wcześniej, w 1820 roku, w *Odzie do młodości* podkreślał już rolę przyjaźni (*Jednością silni*), współdziałania w osiągnięciu wspólnego celu (*W szczęściu wszystkich są wszystkich cele*). Świetnie to rozumiał też Albert Schweitzer – filozof, lekarz, pastor, noblista, pisząc: *Szczęście to jedyna rzecz, która się mnoży, jeśli się ją dzieli*.

Także miłość jest człowiekowi potrzebna do szczęścia, szczególnie miłość, którą Arystoteles nazywa *zwieńczeniem przyjaźni*. Przykładem tego uczucia jest przywołany w arkuszu egzaminacyjnym tekst literacki Henryka Sienkiewicza *Potop*. Andrzej Kmicic zakochał się w Oleńce Billewiczównie z wzajemnością. Oleńka jednak nie zaakceptowała go takiego, jakim był, starała się też ocalić go przed nim samym. Kmicic popełnił w swoim życiu wiele błędów, wdawał się w awantury, będąc pod wpływem Janusza Radziwiłła, dopuścił się zdrady. Miłość i przyjaźń Oleńki go ocaliły. Miłość nie zaślepiła Billewiczówny, potrafiła ona trzeźwo ocenić poczynania Andrzeja Kmicica. Znała temperament i upór ukochanego, widziała, jak jego rozumem zawładnęły złe emocje, powodując chęć zemsty. Po spaleniu Wołmontowicz, w akcie zemsty na Butrymach, Kmicic znalazł schronienie w domu Oleńki przed poszukującą go szlachtą, ale gdy zagrożenie minęło, Oleńka oceniła jednoznacznie czyn Kmicica, mówiąc, że nie chce go znać. Wyrzuciła go z domu, ale nie z serca. Taka postawa Oleńki zmusiła Kmicica do dokonania samooceny i naprawienia błędów – dopiero wtedy osiągnął szczęście. A ona znalazła je u boku ukochanego.

Reasumując: o szczęściu decydują nie dobra materialne, lecz styl życia, ciągłe działanie za pomocą rozumu oraz na użytek dobra, zgodnie ze słowami Arystotelesa: *Ja chcę dobra dla ciebie tak, jak chcę go dla siebie samego*. Szczęście jest celem najwyższym, aby je osiągnąć, potrzebny nam jest drugi człowiek. Potwierdzają to słowa innego filozofa, Paula Thiry'ego d'Holbacha – *To człowiek człowiekowi najbardziej potrzebny jest do szczęścia*".

[533 wyrazy]

Przykładowa ocena wypracowania

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt – w wypracowaniu nie występuje błąd kardynalny; w pracy znalazło się odwołanie do lektury obowiązkowej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym oraz do wybranych kontekstów; wypracowanie dotyczy problemu wskazanego w poleceniu oraz jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. Kompetencje literackie i kulturowe: 5 pkt – pogłębiona argumentacja; argumenty zilustrowane odpowiednimi przykładami zaczerpniętymi z utworów literackich, w tym z lektury obowiązkowej, oraz odwołujące się do wybranych kontekstów; wykorzystanie przykładów w funkcji argumentacyjnej; argumenty/przykłady uporządkowane.

3. Kompozycja: 1 pkt – kompozycja wypracowania jest funkcjonalna wobec tematu i konsekwentna; wypracowanie jest spójne w obrębie akapitu i między akapitami.

4. Styl: 1 pkt – styl stosowny, tj. adekwatny do odmiany pisanej języka oraz do sytuacji komunikacyjnej.

5. Język: 4 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka, precyzyjne słownictwo), umożliwiające pełną i swobodną realizację tematu.

6. Ortografia: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.

7. Interpunkcja: 1 pkt – praca bez błędów interpunkcyjnych